

Teorie a praxe

eFocus

Při debatách na právnické fakultě na téma teorie a praxe, ať se již tyto odehrávaly mezi námi studenty nebo mezi studenty a pedagogy (což byla bohužel výjimka), jsem nikdy neuměl přijmout za svůj téměř všemi apriori opakovaný názor, že teorie končí tam, kde začíná praxe. V tomto kontextu, který nám byl „vtloukán“ do hlavy a o němž se tak jako o dalších podobných „pravdách“ podobného typu příliš nepřemýšlelo, byla teorie odsouzena do role jakési nepovedené starší sestry praxe. Teorie je zde v tomto světle dříve, něco vymyslí, a až potom přijde praxe, která teoretické poznatky podrobí testu souladu se skutečností. Tak tomu ale samozřejmě není.

Když jsem potom nastoupil právní praxi, byl jsem překvapen, jak často se slova teorie a praxe používají k ohýbání zákona. Zákon zde byl označen za teorii (v pejorativním smyslu) a výklad zákona, podaný veřejnoprávní autoritou (správním orgánem či soudem), za akt aplikace práva, tedy za praxi. Zákon ale žádnou teorií není a nesprávný právní výklad zůstane nesprávným právním výkladem, i kdyby jej dovozoval třeba Nejvyšší nebo Ústavní soud. Nadto jej v praxi dovozují zejména ústřední orgány státní správy, tedy státní správy a vedle nich správa municipální (dohromady označované jako správa veřejná) a ty se se správným výkladem „moc nemažou“ stává se tak, že různé interní normativní instrukce jsou v jejich pojetí práva a výkonu správy povýšeny nad zákon nebo nad konstantní judikaturu a ústřední orgán je sám od sebe nikdy nezmění do doby, než jej k tomu donutí nějaký mediální průšvih, zpravidla to, že už se takový postup musí vysvětlovat v televizi :-). To by bylo na samostatný blog :-).

V oblasti práva ostatně není dělení teorie a praxe ani možné, neboť jedna doplňuje druhou – bez pevných teoretických základů nelze v právu dělat v podstatě nic ani při psaní odborného příspěvku, ani při psaní žaloby, ani při soudní interpretaci zákona, bez právní teorie prostě neexistuje a ani nemůže existovat jakýkoliv výklad práva; žádný právní výklad tedy nemůže nikdy rezignovat na teorii, která je v něm – aniž by to takový výklad na první pohled explicitně sám zdůrazňoval – sama a vždy implicitně obsažena. Právní praxe je tak v tomto smyslu výkonem interpretační činnosti, tedy interpretací, při které ten, kdo vykládá pravidlo obsažené v právní normě za pomoci teoretických výkladových pomůcek rozkrývá interní svět, tajemství právní normy, tedy zákona.

Je tedy podle mého názoru evidentní, že v oblasti práva nemá názor o převaze praxe nad teorií většího, ba žádného uplatnění, a že zde jednoduše řečeno neplatí.

Jinak je tomu snad v jiných oborech. Pokud chemik udělá tisíc dvě stě pokusů za účelem posunout vývoj léku ve farmaceutickém průmyslu o kus dále, a činí si ze svých pokusů poznámky, na jejichž základě buduje vlastní teorii, zůstává jeho poznámkový aparát teorií (a jeho kolegy je označován za teorii) až do té doby, než se mu jednoho dne podaří dotáhnout jeho dílo do konce a vynalézt nový preparát. Tak je tomu v oblasti fyziky, chemie, medicíny a dalších oborů, kde se něco skutečně vynalézá v onom primárním a hmatatelném slova smyslu. Vynalézat sice můžeme i v oblasti společenských disciplín, stejně jako v oblasti marketingu a managementu, zde bych ovšem – a uvedené obory a jejich reprezentanti se na mne zlobit nebudou – termín teorie vůbec nepoužíval, neboť je zde podle mého soudu pouze homonymický, když by namísto teorie bylo lépe užívat výraz *názor*. Pokud např. jakákoliv autorita na poli managementu prohlásí, že řízení podniku má probíhat

tak a tak, není to teorie, ale (jen?) názor, který může nebo nemusí obstát v praxi, ale který - co do jeho exaktnosti - nelze nikdy poměřovat s teorií ve smyslu přírodních oborů, jako je třeba fyzika. K vyvrácení nebo potvrzení takového názoru totiž zpravidla nikdy nedojde (není to měřitelné), na rozdíl od fyziky, kdy lze např. říci, že světlo letí rychlostí dvakrát vyšší než se dosud myslelo a kde lze následně takový názor exaktně změřit, pak v oblasti např. managementu jakosti lze určitý názor nebo teoretický koncept, chcete-li, podrobit vyvrácení nebo potvrzení jen stěží, a to jen pro určitou organizaci, a to ještě jen se subjektivně měřitelnými výsledky.

Když jsem si jednu neděli odpoledne řekl, že napíši těchto pár řádek, dal jsem si nejprve do googlu výraz teorie a praxe. Byl jsem překvapený, jak málo mi toho „vyjelo“ :-), čekal jsem víc :-). Jediný text, na který zde mohu ne snad odkázat, ale určitě jej zmínit, je soubor týkající se hesel jednotlivých lidí, kterých se týká právě *teorie a praxe*. A tak se dočteme např. to, že „*Teorie vznikají z praktických důvodů*“. Hlubšímu významu tohoto motta, existuje-li, popravdě nerozumím; nevím, z jakého důvodu by tomu tak mělo být, a považuji jej pouze za nic neříkající bonmot, ale jak říkám, možná jsem jeho hloubky nedohlédl (bez ironie). Výrok „*Teorie vznikají z praktických důvodů*“ může snad v nějaké logice znamenat jen to, že teorii vzniklou a vymyšlenou ne někde „mimo“, ale abstrakcí poznatků z praxe, je užitečné kodifikovat, jakožto jakési zprůměrované poznatky, od kterých se můžeme následně odrazit při dalším bádání. S tím by šlo potom jediné souhlasit.

Dalším heslem je např. věta, že „*Čím šedivější je praxe života, tím bujněji se zelená strom teorie.*“ Tedy zřejmě opět pokus autora o bonmot, který zní sice hezky, ale nic neříká; anebo zde možná křivdím, protože vše nechtěně poměřuji svým právním vzděláním a možná jde o výrok, jehož pravdivost nesenou v ironickém podtónu by ocenili právě lidé z exaktních oborů při vzpomínce na neúspěšné experimenty a z nich vycházející rozmanité bláznivé teorie svých kolegů :-).

Z jiného soudku je výrok „*Správná teorie je ohromná věc. Lze jí zdůvodnit každou praxí*“, platí asi určitě v exaktních disciplínách, možná i v oblasti některých společenských disciplín, nemá však již nic společného a tedy ani žádnou vypovídací hodnotu ve světě práva, kde, jak jsme řekli, jsou teorie a praxe „kamarádkami“, resp. nelze je od sebe vůbec oddělit ani mezi ně vnášet napětí, neboť každý správný právní výklad je jejich nevyhnutelnou syntézou.

Další výrok, z něhož cítím kritiku a určité „mentorské napomenutí“ teorie, aby se snad necítila výše než praxe, je výrok, že „*Teorie by neměla zapomínat, že je jen zobecněnou praxí.*“ Nevím, jak jinde, ale v právu tento výrok bezpochyby platí; učebnice práva je toho dostatečným důkazem, a každý (teoretizující i praktikující) právník mi dá za pravdu, neboť teorie práva je abstrakcí výstupů z praxe, nebo snad přesněji řečeno, jejich (p)opisem.

Výrok „*Nebezpečnější než nesprávná teorie může být jen správná teorie v nesprávných rukou*“ je pak zřejmě narážkou na možné zneužití dobrého výsledku vědecké práce pro destruktivní účely (princip jaderné bomby v rukou diktátora, aneb za všechny lze odkázat na Čapkovu Bílou nemoc).

Daleko zajímavější je pro mě výrok, že „*Teorie jsou hračky pro inteligenty - aby se měli čím zaměstnat a nerušili dospělé.*“. Ten se hodí na závěr tohoto blogu. Svoji sílu, kterou buď objektivně má, nebo kterou mu nyní já subjektivně přisuzuji, čerpá z nepřilíš kritického myšlení lidí, kteří každého, kdo přemýšlí o věcech, jak jsou, proč jsou, tak jak jsou, jak by měli v optimálním případě podle jeho názoru být, apod., považují za „teoretika“. Z uvedeného výroku cítím jistou míru pohrdání takovým teoretikem a cítím z něj něco, co se v mých následujících blozích bude objevovat velice často a čemu říkám „interní komunismus“. Cítím v něm určité pohrdání vynálezci nebo snad všemi lidmi, ať již s akademickým vzděláním nebo bez něj, s praxí nebo bez ní, kteří přemýšlí o jiných věcech, než je nakoupit, najíst se, a udělat pár dalších pro „život“ tzv. „nezbytných“ praktických věcí. Cítím v něm reliktní myšlení, podle něhož je vykopat příkop lopatou, postavit dům nebo umýt nádoby (prostě manuálně pracovat), více, než přemýšlet, a je jedno, zda třeba o tom, zda lze opici zkrřížit s

člověkem (to byl jen příklad myšlení, nedoporučuji domýšlet a už vůbec ne zavádět do praxe :-), pozn. autora). Aniž bych chtěl dehonestovat kopání příkopu, stavění domu nebo mytí nádobí, což jsou činnosti, bez nichž se obejdu, protože je vždycky za mě může udělat kdokoliv jiný, kdo se o důsledky křížení opice s člověkem nebo o rudý posuv kvasaru nezajímá :-).

Pokud měl tento článek nějak vyznít, tak tak, že teorie je pro mě osobně královnou, protože je z praxe abstrahovaná zkušeností a současně sněním, bez něhož by nebylo vývoje. Je to v mnohých případech (právě uvedené se ovšem, jak jsem v tomto blogu již několikrát uvedl, netýká práva, kde jsou a z podstaty věci musí být, teorie a praxe zajedno) naopak praxe, co je šedivé a opakující se a sestávající se z rutinních úkonů. Na otázku „Co je život“, si pak každý musí zodpovědět sám - pro někoho je to stavění domu, pro jiného přemýšlení o možnosti intergalaktických časoprostorových přesunů. Ani jedno není více, než to druhé, protože o intergalaktických přesunech se s nulou peněz v peněžence, bez domu a na ulici jen špatně přemýšlí, protože chudoba myšlenky, jakož i vše ostatní, zabíjí. Stejně tak, jako je zabíjí opakovaně vykonávaná činnost, která je třeba objektivně tou nejlepší praxí.

JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M.,
ředitel Ústavu práva a právní vědy, o.p.s.

[Ústav práva a právní vědy, o.p.s.](#)

PALÁC KONVIKT
Konviktská 24
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 247 011
Fax: +420 224 281 226
e-mail: podatelna@ustavprava.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [LEAGLE.ONE: Když spor nemusí skončit u soudu: proč byznys volí arbitráž](#)
- [Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím](#)

- [Nová éra práce: České a slovenské firmy hledají funkční spolupráci lidí a AI. Klíčová je firemní kultura a důvěra](#)
- [Eversheds Sutherland posiluje M&A tým o Jiřího Moravce s praxí z USA](#)
- [LEAGLE.ONE: Triangle Family Office #10: Proč bohatí lidé dělají fatální investiční chyby](#)
- [Klíčový pro střední a východní Evropu: Český bankovní sektor si udržuje stabilní a ziskovou pozici](#)
- [LEAGLE.ONE: Škola jako místo setkávání: Má být vzdělávání víc než jen předávání znalostí?](#)
- [Vedení BBH posiluje o přední expertku na soutěžní právo z A&O Shearman Ivanu Halamovou Dobíškovou](#)
- [V rámci charitativní akce Měsíc sportu advokátní kanceláře a daňoví poradci vysportovali téměř 400 tisíc korun na podporu projektu Pomozte dětem](#)
- [KOLAROVA LEGAL: Nová advokátní kancelář v centru Prahy míří na špičku korporátního a transakčního práva](#)
- [LEAGLE.ONE: Informace nestačí. Proč vzdělávání bez prožitku selhává](#)